

Anmeldelse

Broderi som kunstudtryk

Forfatter: Randi Nygaard Lium.

Forlag: Museumsforlaget, Trondheim 2024.

224 sider i A4 format, illustreret.

ISBN: 9788283051544.

Anmeldt af: Kirsten Rykind Eriksen

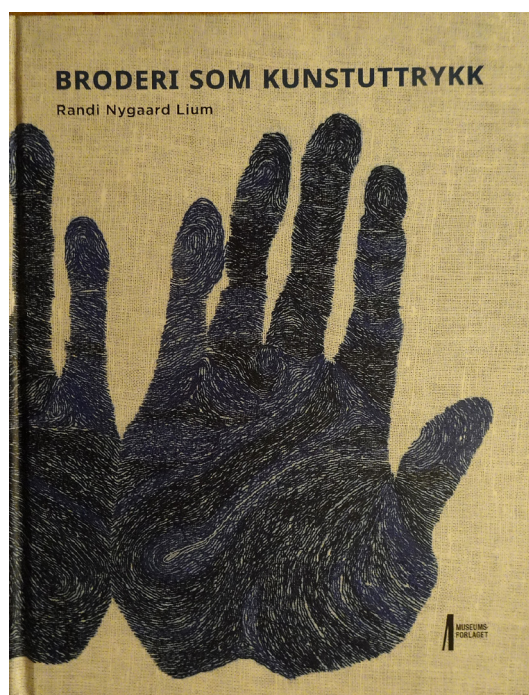
En flot, interessant og vedkommende bog, der giver læseren et forfriskende syn på broderier.

Randi Nygaard Lium er norsk kunsthistoriker og udøvende tekstilkunstner samt forfatter. Hun har været direktør for Trondheim Kunstmuseum og for Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, arrangeret udstillinger m.m. Det er hendes formål at præsentere broderiets historie og egenart i Norge lige fra oldtiden til nutidens mange norske broderikunstnere og en dansk, Annette Holdelsen.

Randi begynder i oldtiden og skriver, at broderier altid har været en handelsvare, da de er enkle og lette at fragte. Udsagnet forbindes med, at motiver og ornamenter er internationale, de har vandret rundt i Europa og til andre kontinenter, dog med forskellige udtryk afhængig af, hvilke sting, broderityper, farver og materialer, der er brugt. Hun begynder med Egtvedpigens dragt fra bronzealderen, der har lidt broderi på ærmerne, og videre til tekstile fund fra Osebergskibet, vikingetiden. Og til Høylandstæppet fra Trøndelagen, 1100-1200-tallet. Dette tæppe er beslægtet med Baldisholtæppet. Norge har flere af denne type tæpper bevaret, som beskrives sammen med broderede kopier. Fra middelalderen skrives desuden om fornemme bispekåber, hvor en korkåbe fra domkirken i Stavanger er engelsk Opus Anglicanum arbejde fra ca. 1500.

Broderier fra renæssance, barok og rokoko 1500-1700 får en kort gennemgang af udvalgte eksempler fra alterdug i hvidsøm og kniplingsyning til broderier på fornemme dame- og herredragter af silke herunder strikkede silketrøjer med guldbroderier. Der er eksempler på empiretidens fine silkebroderier på skilderier og punge.

Broderier i folkekunsten får en grundig gennemgang. De har som i Danmark spillet en stor rolle til inspiration for senere broderier. Bortset fra Hardangersyning og hvidsøm på særke, skjorter, forklæder og tørklæder, er broderiet på folkedragter, huer, punge (løslommer), puder, agehynder og tæpper præget af det norske rosemaleri med store blomsterkroner og blade i tæt fladsyning og schatersyning, flere typer sting samt grunde oven på stoffet. Stingtyper, der bruges i dagens frie broderi. Randi skriver om flere navngivne brodøser rundt på landet i Norge, om farver, materialer og egnsprægede broderier. I Norge har de mange broderier på folkedragterne både til kvinder og mænd, og de holder folkedragttraditionen ved lige til norske højtidsdage, ikke mindst deres fejring af 17. maj, den norske grundlovs fødselsdag. Norske nationalromantiske

kunstmalere som Adolph Tidemand og Hans Gude var med deres malerier af norsk bondeliv med til at opgradere folkekunsten som inspirationskilde i sidste halvdel af 1800-tallet. Navneklude får et lille afsnit.

Randi slutter kapitlet med, at det spændende og specielle ved de gamle folkedragter er, at her findes noget af det fineste i vores gamle broderitradition. Håndarbejde var en vigtig del af kvindernes socialisering i opvæksten, der knyttede pigerne til en kvindekultur og deres fremtidige arbejdsopgaver. ”Det har vært kreativitet og skapende vilje til stede i flere lag av folket”.

Der er mindre afsnit om broderier på de store udstillinger ude og hjemme i 1800-tallet, om oprettelsen af kvindelige industriskoler og nye erhvervsmuligheder for kvinder. De engelske suffragetter – kvinde der omkring 1900 broderede motiver og slagord på bannere i kampen for kvinders rettigheder, er der et kort afsnit om. I kapitlet om *Nordiske kunstfamilier og broderiet* omtales norske kunstnere som Gerhard Munthe, Erik Werenskiold og Oluf Wold-Torne, der tegnede broderimønstre. Danske Thorvald Bingesbøll er med foruden svenske Karin Larsson.

Hulda Garborg (1862-1934), der startede bunadsbevægelsen i Norge, får et helt kapitel. Det var en kulturradikal bevægelse. Hun rejste rundt i Norge for at studere folkedragter, dansede, skrev og fornyede den nationale dragttradition. Hun designede egnsdragter med meget broderi både på dame- og herreliv, skørter og bukser.

Det mest interessante er broderier fra ca. 1960 og til nutiden, som hun opdeler i temaer og efter interview med kunstnerne. Det ser ud til, at Norsk broderi ikke kom ind i et dødvande, som det danske gjorde, pga. ungdoms- og kvindeoprøret fra sidst i 1960'erne. Randi skriver dog, at de norske tekstilkunstnere kæmpede for blive respekteret og anerkendt på linje med malere og billedhuggere.

Efter at have læst om de forskellige tekstilkunstnere er det for anmelderen tydeligt, at broderi er værdsat og højt respekteret. De er med på store kunstudstillinger og indkøbes af kunstmuseer. De fleste kunstnere kommer fra landet – har hjemstavnsens kultur og natur med. F.eks. fremstiller Britta Marakatt-Labba, sit folks, lappernes, historie og vandringer på lange smalle vægtæpper med mennesker og dyr, der vandrer. Udført på fint hørlærred, broderet med hør-, silke- og tyndt kamgarn med forskellige typer sting.

Nyere Tids broderier er primært til vægophæng, det er ikke nyttebroderier, men broderier med provokerende ofte politiske budskaber. Der er oprør over broderierne, udført i mange forskellige typer materialer og broderisting. Der ”males” med nål og tråd.

En meget spændende og interessant bog, der dog har den store mangel, at kun et par få arbejder er fotograferet, så stingene kan ses. De fleste arbejder ligner akvarelmalerier! Det er ikke muligt for læseren at studere sting- og broderityper, hvilket er ærgerligt, da det taktile spiller en stor rolle til forståelse af, hvordan et tekstilt udtryk bliver til. Detaljer, anbragt i den brede margen, ville være godt. Desværre er skriften meget ”tynd” og billedteksten endnu mere og endda i mindre pkt. størrelse. Heldigvis er bogens indhold betydningsfuldt og værd at studere.